

Financováno
Evropskou unií

NAPAN
Národní akční plán pro
Alzheimerovu nemoc
a obdobná onemocnění

DEMENTIA
Dementia I.O.V., z.ú.

„Budme dementia-friendly společnost“ registrační číslo CZ.03.03.01/00/22_021/0001038

Tento dokument popisuje **průběh a výstupy projektu „Budme dementia-friendly společnost“**, realizovaného od 1.3.2023 do 30.4.2024. Dokument shrnuje realizované aktivity, i vše nové, co jsme v inkubaci vyzkoušeli a co jsme se naučili a také plány do dalšího období.

Obecným cílem projektu bylo pomoci NP v boji proti sociálnímu vyloučení a předcházení jejich fyzickému a duševnímu vyčerpání. Prvním krokem k takové změně je vytvoření a otestování kritérií dementia friendly společnosti. Společnost vstřícná k demenci je místem, kde jsou lidé s demencí ostatními přijímáni, chápáni, respektováni a podporováni, a kde zůstávají součástí společenského života. Ve společnosti přátelské k demenci lidé vědí, co demence znamená, mají pro nemocné porozumění a ti vnímají, že zůstávají součástí své komunity. Mají možnost volby i kontrolu nad svým každodenním životem. Předpokládáme, že tento koncept v budoucnu pomůže NP udržet si ekonomickou aktivitu i funkční rodinné vztahy a zabrání jim dospět až k naprosté vyčerpanosti a sociální izolaci.

Konkrétním cílem projektu bylo:

- 1) Zaměřit se na potřeby cílové skupiny a prostřednictvím rešerše zahraničních modelů dementia friendly communities vybrat konkrétní opatření, která jsou využitelná v podmínkách ČR
- 2) Nastavit a otestovat funkční model „společnosti vstřícné k demenci“ a vyhodnotit dopady těchto kritérií na klima testovaného regionu – Středočeského kraje. Vznikne tak ověřený postup jak vytvořit dementia friendly komunitu, který bude následně přenositelný na celou ČR.

Po skončení projektu máme:

- 1) definována kritéria společnosti vstřícné k demenci a ověření jejich funkčnosti;
- 2) návrh procesů, tedy zodpovědností a kompetencí pro realizaci dementia-friendly myšlenky v ČR.

1. Shrnutí průběhu projektu: co všechno jsme kdy dělali (jaké aktivity probíhaly), odkud kam jsme došli, co jsme všechno zkusili

V průběhu projektu jsme realizovali 4 klíčové aktivity:

- KA1) Kreativní fáze
- KA2) Fáze experimentální
- KA3) Supervize a konzultace
- KA4) Evaluace

Financováno
Evropskou unií

NAPAN
Národní akční plán pro
Alzheimerovu nemoc
a obdobná onemocnění

DEMENTIA
Dementia I.O.V., z.ú.

Kreativní fáze probíhala po celou dobu realizace projektu, tedy v období 1.3.2023 – 30.4.2024. Během tohoto období proběhlo 5 workshopů realizačního týmu společně s designérem a návštěva dvou evropských zemí. Zaměřili jsme se na zjišťování potřeb lidí s demencí a neformálně pečujících o lidi s demencí, rešerši zahraničních aktivit vedoucích k dementia friendly regionům (zejména v Německu a ve Švýcarsku), vymyšlení hypotéz – jak koncept uchopit a otestovat v České republice – a jejich prioritizaci, a vytvoření vize pro experimentální fázi.

Workshopy realizačního týmu, kterých se účastnil celý primární realizační tým, proběhly v těchto termínech, vždy od 9 do 14 hodin:

- 20.3.2023 – problémy cílové skupiny (CS) lidí s demencí a neformálně pečujících
- 31.3.2023 – definování kritérií, podle kterých by bylo možno řešit problémy CS
- 15.5.2023 – ideace možností a experimentů
- 31.5.2023 – jak by mohl celý koncept fungovat
- 11.9.2023 – procesy, testování

Realizační tým byl pravidelně v různém složení v kontaktu také online. Závěry byly sdíleny s pracovní skupinou při MZ a průběžně konzultovány s dalšími odborníky:

- 25.4.2023 proběhlo první online setkání organizací mimo Středočeský kraj, které mají zájem do budoucna spolupracovat a podílet se na šíření konceptu ve svém regionu – následně probíhalo toto setkání pravidelně, vždy každý 2. čtvrtek v měsíci
- 25.4.2023 proběhlo online setkání se zástupci ČALS a Svazu měst a obcí
- 15.5.2023 proběhla online konzultace s Alzheimer Gesellschaft Schleswig-Holstein
- 16.5.2023 proběhlo online setkání se starosty měst a obcí
- 17.1.2024 proběhla online konzultace s Alzheimer Zürich

Uskutečnili jsme také 4 osobní setkání se zahraničními partnery a první konferenci na téma dementia friendly společnost

- 8.-10.5.2023 proběhla návštěva Alzheimer Gesellschaft Schleswig-Holstein v ČR
- 8.6.2023 proběhla konference ČESKÁ REPUBLIKA JAKO DEMENTIA FRIENDLY SPOLEČNOST
- 8.-9.6.2023 proběhla návštěva Alzheimer Zürich v ČR
- 25.-29.9.2023 proběhla návštěva realizačního týmu v Německu
- 5.-8.3.2024 proběhla návštěva realizačního týmu ve Švýcarsku

Výstupem kreativní fáze byl seznam kritérií (oblastí), které by měly vést ke změně klimatu v regionu – zlepšení situace lidí s demencí a jejich pečujících. První nástřel kritérií

Financováno
Evropskou unií

NAPAN
Národní akční plán pro
Alzheimerovu nemoc
a obdobná onemocnění

DEMENTIA
Dementia I.O.V., z.ú.

připravovala pracovní skupina PAN při ministerstvu zdravotnictví, kritéria následně upravil realizační tým projektu, jehož součástí byl zástupce cílové skupiny lidí s demencí/kognitivním deficitem, zástupce MZ ČR, Institutu Dementia, Alzheimer nadačního fondu a České Alzheimerovské společnosti. Realizační tým nejprve definoval nejrůznější problémy cílové skupiny lidí s demencí a jejich pečujících, dále tým pároval dané problémy s navrženými kritérii a následně definoval nová kritéria, která řešila dosud nezařazené problémy. Tým průběžně konzultoval postup s dalšími odborníky a se zahraničními partnery (viz harmonogram aktivit výše).

Experimentální fáze probíhala od 1.8.2023 do 30.4.2024. Během tohoto období jsme testovali kritéria, která byla definována v první fázi projektu a která by měla vést ke zlepšování situace cílové skupiny. Hlavní otázkou při testování pro nás bylo, zda jsou kritéria reálná (zda a za jakých podmínek je lze realizovat) a zda jejich naplňování povede k podpoře CS. Návrh způsobu testování a průběh testování byl konzultován také s regionálními aktéry a neformálně pečujícími během pravidelných setkání u kulatého stolu.

Mnohá kritéria míří na edukaci různých profesních skupin, kde se pracovníci mohou při výkonu své práce setkávat s lidmi s demencí (zdravotníci, sociální pracovníci, policisté, pracovníci městských úřadů, živnostníci (kadeřnice, maséři, pedikérky,...)). Tento model je inspirovaný zahraničními zkušenostmi zejména z Německa a Švýcarska. Součástí testování je pak hledání ideální formy vzdělávání dané profesní skupiny – osobní, online, video školení / délka školení / obsah školení. Postupovali jsme metodou HCD – realizační tým navrhoval konkrétní formu proškolení, tato forma byla odzkoušena na jedné skupině, následoval hodnotící dotazník přímo po absolvovaném školení a s odstupem času pak zpětnovazební rozhovor. Nakonec probíhala úprava osnovy kurzu / workshopu.

Velkou otázkou při testování kritérií souvisejících s edukací některé z profesních skupin bylo, zda bude mezi pracovníky těchto skupin o takové školení zájem. Potvrdilo se nám, že skutečně funguje „fenomén babička“ – tj. velký zájem o edukaci je tam, kde má pracovník nebo vedení společnosti zkušenosti s demencí v rodině. Ale zdaleka ne jen tam. Proškolení se povedlo domluvit pro téměř všechny vybrané profesní skupiny, a to s prvními oslovenými institucemi. Navíc jsme u některých profesních skupin jsme nad plán zařadili i další zájemce, kteří se sami přihlásili (např. u školení sociálních pracovníků úřadu práce bylo školení realizováno kromě pracovníků berounské pobočky také pro hořovické zaměstnance, u školení ve zdravotnictví, kde jsme se rozhodli oslovit nemocnici Rakovník, byl proškolen personál nejen rakovnické nemocnice, ale také pracovníci nemocnic v Roztokách a v Kralupech). Pouze u plánované skupiny „řidiči hromadné dopravy“ (v rámci kritéria Uzpůsobený veřejný prostor

Financováno
Evropskou unií

NAPAN
Národní akční plán pro
Alzheimerovu nemoc
a obdobná onemocnění

DEMENTIA
Dementia I.O.V., z.ú.

a doprava) se nepodařilo domluvit školení (plánováno v okrese Mělník). To však do jisté míry mohlo souviset s vytížeností dopravců v daném termínu (zimní měsíce).

Výstupem této aktivity je finální seznam kritérií (oblastí), jejichž naplňování vede k tomu, aby regiony ČR byly vstřícné k životu s demencí a místní komunita byla pro takové rodiny maximálně podporující:

- K1 – Mezioborová pracovní skupina (okres) – testováno ve všech okresech kraje
- K2 – Existence Centra paměti v regionu – testováno ve všech okresech kraje
- K3 – Edukace pracovníků v procesu PnP – testováno v okrese Beroun
- K4 – Podpora neformálně pečujících – testováno v okresech Praha-Západ a Benešov
- K5 – Edukace ve veřejné správě – testováno v okresech Kolín a Praha-Západ
- K6 – Edukace ve veřejných službách – testováno v okresech Beroun a Benešov
- K7 – Edukace v sociálních službách – testováno v okrese Rakovník
- K8 – Edukace ve zdravotnictví – testováno v okresech Rakovník, Praha-Západ a Mělník
- K9 – Edukace ve školství – testováno v okresech Beroun, Benešov, Kolín, Kladno
- K10 – Uzpůsobený veřejný prostor a doprava – testováno v okrese Mělník
- K11 – Podpora zaměstnatelnosti lidí s demencí – testováno v okrese Praha-Východ
- K12 – Podpora zaměstnatelnosti neformálně pečujících – testováno v okrese Praha-Východ
- K13 – Osvěta veřejnosti v regionu – testováno v okrese Nymburk
- K14 – Dobrovolnictví – testováno ve všech okresech kraje

Postup a výsledky testování popisuje podrobně evaluační zpráva projektu. Jednoznačně pozitivním výstupem je skutečnost, že regionální aktéři mají zájem o spolupráci, chtějí se podílet na zlepšování systému péče o lidi s demencí a podpory neformálně pečujících a naplňování kritérií vede ke zlepšování života této cílové skupiny. Zájem o spolupráci také jednoznačně vyjadřují i další regiony ČR. Na základě čeho tak můžeme usuzovat?

- Zájem o spolupráci, a to jak na území Středočeského kraje (SČK), tak v ostatních krajích ČR, se nám potvrdil během setkávání mezioborové pracovní skupiny v jednotlivých okresech SČK a při dotazování v dalších krajích – osloveni byli zástupci sociálních odborů měst a zástupci organizací, které byly sociálními odbory vytipovány. Členů mezioborových pracovních skupin jsme se také dotazovali na jejich motivaci k účasti na setkání skupiny a v čem je tento koncept přínosný právě pro ně – jejich instituci. Nejčastěji zaznívalo:
  - “Očekáváme navázání spolupráce a kontaktů a to se nám zde splnilo.”
  - “V jednotě je síla a pokud má přijít změna systému, tak jedině od nás.”
  - “Mohu ovlivnit to, co mi vadí.”

Financováno
Evropskou unií

NAPAN
Národní akční plán pro
Alzheimerovu nemoc
a obdobná onemocnění

DEMENTIA
Dementia I.O.V., z.ú.

“Získám zde mnoho užitečných kontaktů pro svou práci.”

“Líbí se mi, že to nikdo nebere jako konkurenci, ale spolupráci.”

- Pro definitivní potvrzení předpokladu, že naplňování kritérií vede ke zlepšení života cílové skupiny lidí s demencí a neformálně pečujících, budeme mít validní informace po delším čase. Nicméně i tak bylo možné konstatovat, že se tak děje a nebo že pro to existuje významný předpoklad. Zde vycházíme zejména z evaluačních zpětnovazebních rozhovorů s účastníky testování, které dokazují, že účastník umí po absolvovaném vzdělávání přehodnotit práci s CS:
  - *“Asi mám teď menší tendenci vracet ty lidi do té naší reality, když to není něco úplně potřeba. Zbytečně je to znejišťuje.” (sociální pracovnice)*
  - *„Myslím, že jsem empatický člověk, co rád pracuje se starými lidmi, ale doteď mi asi nedocházela ta zmatenost situací.“ (účastnice vzdělávání pro veřejné služby)*
  - *„Rozšířilo nám to celé malinko obzory. Myslím, že k těm lidem se snažíme přistupovat jinak, chápeme, že jsou nemocní. Snažíme se je na místě nějak uklidnit. Teď asi víme líp, jak na to a budeme se o tu empatii ještě víc snažit, základ je ta empatie a respekt.“ (příslušník městské policie)*
  - *„Teď se budu na klienty dívat úplně jinak“ (pečovatel, 9 let praxe)*
  - *„Už vím, že demence neobtěžuje to okolí, ale hlavně toho člověka samotného.“ (zdravotnice)*
  - *„Nesnažit se pacienta za každou cenu nutit, aby našel a použil to správné. Nikdy mě nenapadlo, že to je pro nemocného člověka tak stresující.“ (zdravotnice)*
  - *„Měla jsem teď noční službu a máme pacienta s Alzheimerovou demencí, který se křečovitě brání a chytá se postranice nebo personálu, uvědomila jsem si, proč tomu tak je.“ (zdravotnice)*
  - *„Budu se snažit zlepšovat podmínky pro komunikaci s nemocnými, omezovat ruchy, třeba vypnout to rádio.“ (zdravotník)*
  - *„Nechala jsem se otestovat.“ (náhodný kolemjdoucí při dotazování k proběhlé kampani)*
  - *„Ptala jsem se doktorky, kde se nechat otestovat.“ (náhodný kolemjdoucí při dotazování k proběhlé kampani)*

Supervize a konzultace, Evaluce – tyto dvě aktivity probíhaly po celou dobu projektu. Postup jsme konzultovali s designérem, zahraničními partnery i s mnoha regionálními i nadregionálními aktéry. V rámci evaluace jsme realizovali zpětnovazební rozhovory a dotazníková šetření, k ohlédnutí za určitou fází projektu jsme pro širší tým projektu uskutečnili také 3 evaluační workshopy:

16.10.2023 – nastavení evaluace testovaných aktivit

2.4.2024 – evaluace testovaných aktivit

Financováno
Evropskou unií

NAPAN
Národní akční plán pro
Alzheimerovu nemoc
a obdobná onemocnění

DEMENTIA
Dementia I.O.V., z.ú.

29.4.2024 – sdílení výstupů, poučení pro další období

2. Popis rozhodnutí, která v projektu proběhla (proč jsme se vydali právě touto cestou, proč jsme zkusili toto, a ne něco jiného, na základě čeho rozhodnutí proběhla)

Důležitým rozhodnutím bylo hned v počátku projektu zapojení strategických partnerů do realizace projektu. Uvědomovali jsme si, že pro rozvoj celého konceptu je zásadní jeho strategické ukotvení. Proto jsme zvolili úzkou spolupráci se zástupci Ministerstva zdravotnictví, Alzheimer nadačního fondu a ČALS, jejichž zástupci byli součástí primárního realizačního týmu, a průběžně jsme aktivity konzultovali i s dalšími aktéry, jako je Svaz měst a obcí, vedení obcí, NÚDZ či Středočeský kraj. K tomu nás vedla úvaha, že pokud má být koncept dobře nastavený a všeobecně přijatý, musí se na jeho rozvoji přímo podílet všichni zásadní aktéři, aby byly zohledněny všechny relevantní připomínky a všichni zúčastnění jej mohli přijmout „za svůj“. Tzn. že Dementia není tím, kdo přichází s odpověďmi, ale tím, kdo se hodně ptá, otevírá platformy pro sdílení, zajímá se o názory ostatních, zjišťuje zkušenosti ze zahraničí a z pokladů vytváří možný koncept pro ČR. Tento postup se nám velmi osvědčil.

Rozhodnutí, se kterými zahraničními partnery budeme nejvíce spolupracovat, vycházelo z dřívějších zkušeností (velká ochota sdílet materiály, postupy a zkušenosti) a také z toho, že jsou nám tyto země blízké (sousední země). Během spolupráce jsme vnímali, jak se můžeme navzájem obohacovat a podporovat. Zástupci Alzheimer Gesellschaft Schleswig-Holstein i Alzheimer Zürich byli pro celý tým velkou podporou i motivací.

Dospěli jsme také k rozhodnutí, že všechna kritéria budou definována dostatečně obecně, aby mohl každý region postupovat podle svých možností a potřeb. Zároveň byla první dvě kritéria stanovena jako zásadní, bez nichž by se žádný region nemohl vydat na cestu k dementia friendly principům. Toto rozhodnutí vychází z předpokladu, že mezioborová spolupráce je základem – musí jít o společný zájem a cíle, aby bylo možné změny dosáhnout. Zároveň z regionů zaznívala potřeba, aby v regionu fungovalo určité místo, kam se může kdokoli obrátit pro pomoc či radu.

3. Shrnutí výstupů, aneb co vše jsme vytvořili

Vytvořili jsme:

- seznam 14 kritérií (oblastí), jejichž naplňování vede k tomu, aby regiony ČR byly vstřícné k životu s demencí a místní komunita byla pro takové rodiny maximálně podporující – Příloha č.1
- manuál pro práci s mezioborovou pracovní skupinou – Příloha č.2

Financováno
Evropskou unií

NAPAN
Národní akční plán pro
Alzheimerovu nemoc
a obdobná onemocnění

DEMENTIA
Dementia I.O.V., z.ú.

- návrh, výroba a instalace osvětové kampaně „Dokud...“, která byla využita při testování ve městě Nymburk a nyní putuje dalšími městy – Příloha č.3
- návrh procesů, zodpovědnosti a kompetencí pro realizaci konceptu v ČR – tyto procesy projdou schvalováním PS PAN a budou dále testovány v návazném projektu – Příloha č.4

4. Co jsme zjistili, jak jsme to použili a jak budeme využívat dál po skončení projektu

Zjistili jsme, že:

- O edukaci je poměrně velký zájem, nejpřínosnější je zážitkové vzdělávání. Prostřednictvím zážitkové hry Demetrix se povedlo měnit pohled na klienty služeb i u pracovníků, kteří svou profesi vykonávají i řadu let. Zároveň od účastníků školení zaznívalo, že by ocenili i další zážitkové přístupy, jako je např. přehrávání konkrétních situací, se kterými se mohou při práci setkat, a konkrétní kazuistiky z praxe.
- Zájem o edukaci zazníval i z řad dalších profesí, například proběhla přednáška v rámci synody Církve husitské. Mnozí pracovníci potřebují informace, ale neví, kde je získat.
- Ani sami regionální aktéři nemají často přehled o celém systému podpory a péče o CS v regionu – zejména na rozhraní mezi zdravotní a sociální oblastí. Těžko pak může mít dostatečný přehled cílová skupina a veřejnost.
- Mezioborové pracovní skupiny zajišťují i lepší přenos informací mezi aktéry, a to i mezi státní správou a pomáhajícími organizacemi.
- Prostřednictvím spolupráce v rámci mezioborové pracovní skupiny a realizace společných aktivit lze bourat bariéry konkurenčního prostředí mezi službami v regionech, které přirozeně vznikají vlivem „zápasu“ o dotace pro jednotlivé služby.
- Velmi zajímavým zjištěním byla informace, že strážníci městské policie neprocházejí žádným školením pro práci se specifickou cílovou skupinou. Edukace v rámci projektu (testování edukace veřejných služeb) byla pro ně první takovou zkušeností.
- Došli jsme k rozhodnutí, že bude třeba vytvořit virtuální prostředí, kde budou dostupné všechny důležité informace, kontakty a materiály – jak pro spolupracující aktéry, tak pro cílovou skupinu. V navazujícím projektu proto plánujeme vytvořit webové stránky, které toto budou umožňovat.
- Se zájmem o spolupráci jsme se setkali také při osvětové kampani a umístování instalací ve městě.

Všechny výstupy a zjištění využijeme v návazném projektu „ČR jako dementia friendly společnost“.

Financováno
Evropskou unií

NAPAN
Národní akční plán pro
Alzheimerovu nemoc
a obdobná onemocnění

DEMENTIA
Dementia I.O.V., z.ú.

5. Co jsme se naučili, co nás překvapilo

V mnoha ohledech jsme se během realizace aktivit učili nahlížet na věci jiným způsobem. Byli jsme hodně otevření a snažili se vnímat věci, které nám mohou pomoci v současném projektu i v dalším šíření konceptu dementia friendly společnosti.

Naučili jsme vysvětlit, co je to dementia friendly společnost, o co tento koncept usiluje a jak může být prospěšný cílové skupině i celé komunitě. Daří se nám lépe jej „orámovat“, aby tento pojem byl pro veřejnost i kolegy snadno uchopitelný, srozumitelný.

Učíme se pracovat s motivací jednotlivých aktérů a pracovat s advokační strategií, nastavovat dobré kanály obousměrné komunikace, kterou vnímáme jako základ (Ministerstvo zdravotnictví – primární realizační tým – regionální aktéři).

Učíme se využívat různé způsoby propagace konceptu směrem k veřejnosti. V tomto ohledu pro nás byly klíčové zejména zkušenosti Alzheimer Zürich. (Například instalace osvětové kampaně „Dokud...“ byly inspirovány kampaní našich švýcarských kolegů.)

Jedním z největších problémů bylo označení poradenských míst v regionu. Poměrně rychle jsme při testování dospěli k tomu, že označení „Centrum provázení“ není vhodné, protože evokuje paliativní službu. Během projektu jsme dospěli k názvu „Centrum paměti“. Toto označení nepovažujeme za ideální, protože ztráta paměti je jen jedním z projevů demence, proto se tímto tématem budeme zabývat i dále v návazném projektu.

Za pozitivní překvapení určitě považujeme to, že mnozí účastníci edukace poslali na kurz následně i další své pracovníky, byť již museli kurz uhradit ze svých zdrojů.